

Дишкантюк О.В.

кандидат технічних наук,
декан факультету менеджменту,
готельно-ресторанної справи та туризму
Міжнародного гуманітарного університету, м. Одеса
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0679-3940>

Dysnkantiuk Oksana

International Humanitarian University, Odessa

ІНСТИТУЦІЙНА ГАРМОНІЗАЦІЯ ТА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ В РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

INSTITUTIONAL HARMONIZATION AND INTERNATIONAL STANDARDS IN THE DEVELOPMENT OF THE HOSPITALITY INDUSTRY

У статті досліджено актуальність гармонізації міжнародних стандартів у сфері гостинності України, що сприяє інтеграції в глобальний туристичний простір, підвищенню конкурентоспроможності та сталому розвитку галузі. Проаналізовано впровадження стандартів ISO 9001, ISO 14001, HACCP, Green Key, їхній вплив на якість послуг, екологічну відповідальність і довіру міжнародних партнерів. Виокремлено основні бар'єри впровадження: недостатня державна підтримка, висока вартість сертифікації, низька обізнаність бізнесу. Запропоновано створення Єдиної координаційної платформи, фінансову та освітню підтримку, міжнародну співпрацю. Очікується, що реалізація цих заходів сприятиме підвищенню якості послуг, залученню інвестицій та інтеграції України до міжнародного туристичного простору.

Ключові слова: гармонізація стандартів, гостинність, сталий розвиток, інституційна гармонізація, ISO 9001, HACCP, Green Key, конкурентоспроможність, міжнародна співпраця, туризм України.

The article examines the relevance of harmonizing international standards in Ukraine's hospitality industry, emphasizing its importance for integration into the global tourism space, enhancing competitiveness, and ensuring sustainable development of the sector. The implementation of standards such as ISO 9001, ISO 14001, HACCP, and Green Key is analyzed, focusing on their impact on service quality, environmental responsibility, and trust among international partners and clients. Key barriers to adoption are identified, including insufficient governmental support, high certification costs, and low awareness among businesses of the strategic benefits of standardization. The study proposes the creation of a Unified Coordination Platform to facilitate the harmonization process, alongside financial and educational support measures, international cooperation, and systematic monitoring of standard implementation. Practical recommendations include the introduction of grant programs, tax incentives, and training sessions to promote standardization among enterprises. Successful cases, such as the integration of HACCP in the food industry and Green Key certification in hotels, are highlighted as examples of the potential benefits of harmonization. The anticipated outcomes include an increase in the share of certified enterprises, improved service quality, greater investment attractiveness, and enhanced environmental responsibility. These measures are expected to strengthen Ukraine's integration into the global tourism market and position it as a reliable and sustainable tourism destination.

Keywords: standard harmonization, hospitality, sustainable development, institutional harmonization, ISO 9001, HACCP, Green Key, competitiveness, international cooperation, Ukrainian tourism.

Постановка проблеми. Індустрія гостинності є важливим сектором економіки, що забезпечує значний внесок у розвиток регіонів, створення робочих місць, залучення інвестицій та зміцнення міжнародного іміджу країни. Для України, яка активно інтегрується

у європейський і світовий економічний простір, гармонізація національних стандартів із міжнародними є стратегічним завданням. Це особливо актуально в умовах укладення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яка передбачає адаптацію до *acquis* ЄС,

включаючи впровадження стандартів якості, екологічності та безпеки. Водночас, впровадження таких стандартів, як ISO 9001, ISO 14001, Green Key, HACCP, а також рекомендацій UNWTO, залишається недостатнім, що стримує конкурентоспроможність української індустрії гостинності на міжнародному ринку. Глобальні виклики, такі як необхідність сталого розвитку, екологічної відповідальності та впровадження інноваційних підходів, посилюють потребу в інституційній гармонізації. Зростаючий попит на екологічно чистий туризм, збереження природних ресурсів і скорочення вуглецевого сліду стимулюють підприємства до адаптації стандартів, таких як Green Key та ISO 14001. Проте ці процеси в Україні гальмуються через недостатню державну підтримку, брак фінансових ресурсів, низький рівень обізнаності бізнесу та відсутність системного підходу до координації між органами влади. Індустрія гостинності в Україні має значний потенціал для економічного зростання, проте рівень її розвитку залишається нижчим, ніж у країнах ЄС. Гармонізація міжнародних стандартів дозволить підвищити якість послуг, інтегруватися у глобальні ланцюги створення вартості та залучити туристів із різних країн. Це також створить умови для розвитку екотуризму, що є перспективним напрямом, особливо у природно багатих регіонах України. Роль держави у стимулюванні гармонізації є надзвичайно важливою. Програми фінансової підтримки, гранти, пільгове оподаткування та освітні ініціативи можуть стати потужним стимулом для підприємств індустрії гостинності у процесі адаптації до міжнародних стандартів. Проте, наявні програми потребують удосконалення, оскільки їхня ефективність залишається низькою через недостатній рівень фінансування та відсутність комплексного підходу. Таким чином, дослідження інституційної гармонізації та впровадження міжнародних стандартів у розвиток індустрії гостинності є надзвичайно актуальним. Воно сприятиме вирішенню проблем адаптації, дозволить підвищити конкурентоспроможність українських підприємств, забезпечити сталий розвиток галузі та інтегрувати Україну у світовий туристичний простір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Гармонізація національних стандартів у сфері гостинності з міжнародними є предметом досліджень, які зосереджуються на інтеграції екологічних, сервісних та управлінських стандартів для підвищення якості послуг, конкурентоспроможності підприємств та розвитку сталого туризму. У. Гузар, А. Голод, М. Паска зі співавторами досліджували економічні аспекти адаптації стандартів у туризмі, зокрема вплив їх

гармонізації на розвиток туристичних регіонів та створення нових робочих місць [1], А. Абрамова та Ю. Мирошник зосередилися на екологічних і соціальних аспектах впровадження стандартів сталого розвитку в туризмі [2]. Л. Тітомир акцентувала увагу на впровадженні сертифікації Green Key та ISO 9001 у закладах гостинності, досліджуючи їхній вплив на туристичну привабливість [3]. Л. Батченко та Л. Гончар аналізували роль фінансових механізмів у підтримці підприємств гостинності через впровадження міжнародних стандартів якості [4]. А. Голод та О. Коркуна [5] дослідили інституційні аспекти розвитку туристичного та готельно-ресторанного бізнесу, зокрема в умовах децентралізації. В. Стойка вивчав міжнародний досвід державного регулювання туристичного сектору з акцентом на екологічні стандарти [6]. Окрему увагу науковці приділяють адаптації стандартів у різних секторах гостинності. Наприклад, впровадження HACCP у закладах харчування стало обов'язковим у багатьох країнах ЄС, але в Україні цей процес часто має формальний характер через брак контролю [7]. Стандарти організації бізнес-заходів, такі як ISO 20121, які забезпечують сталий розвиток і підвищення якості проведення конференцій і конгресів, активно використовуються в Європі, але ще не стали поширеними в Україні. Незважаючи на значний науковий інтерес до гармонізації стандартів у сфері гостинності, залишаються питання, які потребують подальшого дослідження. По-перше, бракує комплексного підходу до адаптації міжнародних стандартів в українському контексті, який би враховував особливості національної економіки, нормативно-правової бази та ринку гостинності. По-друге, недостатньо досліджено економічний ефект впровадження стандартів на рівні підприємств, зокрема вплив на прибутковість, ефективність роботи та туристичні потоки. По-третє, роль державної підтримки у стимулюванні впровадження стандартів залишається слабко дослідженою, що ускладнює розробку ефективних політик. Таким чином, стаття спрямована на вирішення цих проблем через системний аналіз гармонізації стандартів у сфері гостинності України, з урахуванням міжнародного досвіду та особливостей локального ринку.

Метою статті є визначення ключових аспектів гармонізації національних стандартів у сфері гостинності з міжнародними вимогами, аналіз стану їх впровадження в Україні, розробка практичних рекомендацій для адаптації та інтеграції цих стандартів з метою підвищення якості послуг, конкурентоспроможності галузі та сприяння сталому розвитку індустрії

гостинності. Дослідження спрямоване на вирішення питання створення системного підходу до гармонізації стандартів у сфері гостинності України, який враховуватиме особливості локального ринку, фінансові та нормативні обмеження, а також економічний, екологічний і соціокультурний вплив цієї гармонізації на розвиток галузі. Зокрема, у статті вперше пропонується:

- комплексний аналіз впровадження стандартів у різних секторах гостинності (розміщення, харчування, культурно-розважальні послуги, транспорт та ін.);
- оцінка економічних, екологічних та соціальних наслідків гармонізації для українського ринку;
- розробка рекомендацій щодо інтеграції міжнародних стандартів з урахуванням локальних умов та міжнародного досвіду.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Процес євроінтеграції суттєво впливає на розвиток індустрії гостинності в Україні. В першу чергу, це проявляється у підвищенні стандартів якості, адаптації європейських норм та розширенні доступу до міжнародних ринків. Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС з'явилися нові можливості для залучення інвестицій, обміну досвідом та впровадження міжнародних стандартів у сферу гостинності. Безвізовий режим також стимулював зростання туристичних потоків з країн Європейського Союзу, що, у свою чергу, вплинуло на потребу в покращенні якості обслуговування. Сучасні наукові дослідження часто зводять поняття гостинності до надання послуг у туристичній сфері, таких як розміщення, харчування та організація дозвілля для гостей. Однак авторський підхід значно розширює це визначення, охоплюючи не лише туристів, але й місцевих жителів, а також осіб, які приїжджають на роботу, навчання чи лікування [8]. Інфраструктура гостинності розуміється як сукупність об'єктів і послуг, які створюють умови для комфортного перебування людей. Вона включає готелі, ресторани, транспортні комунікації, лікувальні та оздоровчі заклади, а також виробництво обладнання для секторів гостинності. Крім того, до інфраструктури входять виробництво товарів і послуг, які забезпечують функціонування індустрії гостинності, комплекс споруд і будівель, транспортні мережі, які обслуговують місцевих жителів і приїжджих, природно-екологічна інфраструктура, що створює сприятливі умови для гостинності, а також підприємства й організації, діяльність яких безпосередньо залежить від приїжджих [9].

Сфера гостинності, за авторським визначенням, охоплює багато різних секторів економіки,

які потребують злагодженої взаємодії між собою для досягнення основної мети – розвитку гостинності на рівні міст, регіонів і держави. Для забезпечення такої злагодженості необхідне державне регулювання, основним інструментом якого виступає стратегічне планування. Цей підхід дозволяє оптимізувати діяльність індустрії гостинності та створити сприятливі умови для її сталого розвитку. Євроінтеграція також висуває нові виклики для української індустрії гостинності. Наприклад, необхідність значних фінансових вкладень у модернізацію закладів відповідно до європейських стандартів може бути бар'єром для малого та середнього бізнесу. Крім того, адаптація законодавчої бази вимагає часу та ресурсів, а рівень обізнаності персоналу про європейські норми залишається низьким.

Виділимо основні результати євроінтеграції для індустрії гостинності:

1. *Зростання стандартів якості.* Вимоги до санітарних, екологічних та обслуговуючих стандартів стимулюють модернізацію закладів. Наприклад, впровадження системи HACCP для забезпечення безпеки харчових продуктів.

2. *Розширення ринків.* Українські готелі та ресторани отримали можливість приймати більшу кількість європейських туристів. Полегшення доступу до європейських платформ бронювання та співпраці.

3. *Інвестиційна привабливість.* Інвестиції в індустрію гостинності зросли завдяки прозорішому регуляторному середовищу. Успішними кейсами співпраці є відкриття міжнародних готельних мереж в Україні.

4. *Освітні можливості.* Співпраця з європейськими освітніми установами для підготовки кадрів у сфері гостинності. Запровадження сертифікаційних програм для навчання персоналу за європейськими стандартами.

Викликами євроінтеграції є:

1. *Фінансові бар'єри.* Високі витрати на адаптацію інфраструктури до міжнародних стандартів. Обмежені можливості державного фінансування для підтримки модернізації.

2. *Низький рівень кваліфікації.* Відсутність систематичного навчання персоналу щодо стандартів ЄС.

3. *Інституційні обмеження.* Недостатня координація між органами влади та бізнесом для ефективного впровадження стандартів.

Євроінтеграція створює потужний імпульс для розвитку індустрії гостинності в Україні, відкриваючи доступ до нових ринків, підвищуючи стандарти якості та залучаючи іноземні інвестиції. Водночас вона висуває низку викликів, які потребують системного вирішення. Гармонізація національного законодавства, фінансова

підтримка модернізації та інвестування в освіту є ключовими кроками на шляху до успішної інтеграції України в європейський туристичний простір. Дослідимо міжнародні стандарти, інтегровані в Україні, з акцентом на їх вплив на конкурентоспроможність індустрії гостинності та адаптацію до українських умов. Аналіз проводився за секторами гостинності, визначеними раніше автором (табл. 1) [9].

Аналіз стандартів за секторами гостинності демонструє значну роль міжнародних стандартів у забезпеченні якісного та безпечного обслуговування. Інтеграція цих стандартів в усі сектори гостинності сприятиме підвищенню конкурентоспроможності України, задоволенню потреб споживачів і сталому розвитку. Одним із найбільш вдалих прикладів гармонізації міжнародних стандартів в Україні

Таблиця 1

Гармонізовані міжнародні стандарти з українським законодавством по секторах гостинності

Сектор	Гармонізовані стандарти	Особливості впровадження
Транспортно-технологічне забезпечення	ISO 39001 – стандарт управління дорожньою безпекою. ISO 14001 – екологічний менеджмент. EN 13816 – якість громадського транспорту.	Інтегровані частково. Використовуються для забезпечення безпеки дорожнього руху, екологічності транспортних засобів і покращення якості перевезень.
Комунікаційно-фінансова сфера	ISO/IEC 27001 – управління інформаційною безпекою. ISO 9001 – системи управління якістю. PSD2 – директива ЄС для електронних платежів.	Забезпечують захист персональних даних, підвищують ефективність фінансових транзакцій, відповідають сучасним вимогам цифрової економіки.
Розміщення та проживання	ISO 22483 – якість послуг у готелях. Green Key – екологічна сертифікація. Система зіркової класифікації – міжнародні критерії оцінки.	Використовуються для стандартизації обслуговування, впровадження сталих практик і залучення туристів через покращення якості та іміджу.
Забезпечення харчуванням	HACCP – аналіз ризиків і контроль критичних точок. ISO 22000 – системи управління безпечністю харчових продуктів. Fairtrade Certification – етична торгівля.	HACCP є обов'язковим для всіх операторів ринку харчових продуктів. Інші стандарти впроваджуються для сталого розвитку та експорту якісної продукції.
Організація бізнес-заходів	ISO 20121 – сталий розвиток заходів. Apex/ASTM Sustainable Event Standards – екологічна організація заходів. ISO 22301 – безперервність бізнесу.	Використовуються для екологічно відповідальної організації заходів, забезпечення стабільності бізнес-процесів навіть у кризових ситуаціях.
Культурно-розважальні послуги	ISO 45001 – охорона праці та безпека. IAAPA Standards – безпека атракціонів. ISO 9001 – управління якістю обслуговування.	Стандарти регулюють безпеку персоналу та клієнтів, забезпечують якість у культурно-розважальних закладах і парках атракціонів.
Система торгівлі	ISO 10002 – управління скаргами клієнтів. ISO 14001 – екологічний менеджмент. Fairtrade Certification – сертифікація етичної торгівлі.	Стандарти сприяють підвищенню рівня обслуговування, екологічній відповідальності та етичній торгівлі, зокрема в туристичній роздрібній торгівлі.
Архітектура та дизайн міських територій	ISO 37120 – сталий розвиток міст. LEED Certification – екологічно ефективні будівлі. ISO 14001 – екологічний менеджмент.	Використовуються для сталого планування міст, екологічного будівництва та підвищення комфортності міських територій для мешканців і туристів.
Освіта та виховання	ISO 21001 – управління навчальними закладами. UNWTO TedQual Certification – якість освіти у сфері туризму. ISO 29993 – позашкільні освітні послуги.	Використовуються для підвищення якості професійної освіти, відповідності сучасним вимогам туристичної галузі та розвитку освітніх програм.

Джерело: розроблено автором за [9]

є впровадження системи Hazard Analysis and Critical Control Points (НАССР) у сфері харчової промисловості та ресторанного бізнесу. Ця система була гармонізована з українським законодавством через Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», який набув чинності у 2017 році. Він зобов'язує всіх операторів ринку харчових продуктів впроваджувати НАССР на підприємствах незалежно від їхнього розміру чи специфіки діяльності. НАССР спрямована на аналіз ризиків і контроль критичних точок у виробничих процесах для забезпечення безпечності харчових продуктів. Впровадження цього стандарту дозволило Україні вирішити низку стратегічних завдань, серед яких:

1. *Експорт харчової продукції до країн ЄС.* Завдяки НАССР українські підприємства змогли відповідати жорстким вимогам європейського законодавства, що відкрило доступ до одного з найбільших ринків світу. Наприклад, багато агропромислових компаній України тепер успішно експортують свою продукцію до країн Євросоюзу.

2. *Підвищення безпеки харчових продуктів на внутрішньому ринку.* НАССР дозволила створити систематичний підхід до виявлення і мінімізації ризиків на кожному етапі виробничого процесу. Це суттєво знизило кількість інцидентів, пов'язаних із харчовими отруєннями та неякісними продуктами.

3. *Зростання довіри споживачів.* Сертифікація НАССР стала важливим маркером якості для споживачів, що сприяло зміцненню репутації підприємств, які її впровадили.

4. *Системність підходу.* Українські підприємства, які впровадили НАССР, почали використовувати більш структуровані методи управління якістю та безпекою харчових продуктів. Це забезпечило стабільність і прогнозованість виробничих процесів.

Серед успішних прикладів впровадження ISO 9001 у готельно-ресторанному бізнесі приведемо досвід однієї з найбільших мереж готелів в Україні Reikartz Hotels & Resorts, яка впровадила ISO 9001, що дозволило забезпечити стандартизований підхід до обслуговування гостей і покращити внутрішні бізнес-процеси. Atlas Weekend (великий музичний фестиваль у Києві) частково інтегрував принципи сталого розвитку за стандартом ISO 20121, зокрема сортування відходів, скорочення використання пластику та впровадження екологічних рішень. Це підвищило привабливість заходу серед міжнародних учасників. Аналізуючи гармонізацію транспортних стандартів у сфері гостинності,

приведемо успішний приклад міжнародного аеропорту «Бориспіль», який отримав сертифікацію ISO 14001, зменшивши викиди вуглецю, оптимізувавши використання ресурсів і покращивши якість обслуговування пасажирів. Це позитивно вплинуло на загальний досвід туристів. LEED та BREEAM – міжнародні стандарти енергоефективності, які сприяють зменшенню енергоспоживання та впливу на довкілля. Центр відновлюваної енергії «Енергетична свобода» у Львові побудований відповідно до стандартів LEED, демонструючи переваги енергоефективного дизайну для туристичних та освітніх цілей. Туристичні центри Львова впровадили ISO 14785, що забезпечило стандартизований підхід до надання інформації туристам і підвищило якість обслуговування. Україна має великий потенціал для інтеграції у світові тренди сталого туризму завдяки використанню екологічних стандартів. Сучасний туристичний ринок усе більше орієнтується на екологічність. За даними UNWTO, понад 60 % туристів надають перевагу екологічно відповідальним закладам. Використовуючи Green Key та ISO 14001, Україна може позиціонувати себе як екологічно свідомий туристичний напрямок, що приваблює іноземних туристів. Green Key – це провідний міжнародний сертифікат, що підтверджує екологічну відповідальність та сталу діяльність у туристичній індустрії. Сертифікація Green Key свідчить про те, що заклад дотримується суворих екологічних критеріїв, спрямованих на зменшення впливу на довкілля та підвищення сталості операцій [10]. В Україні кількість готелів, що отримали сертифікат Green Key, поступово зростає. Станом на 2023 рік, сертифікованими були такі заклади:

- иRadisson Blu Resort, Буковель (Івано-Франківська область);
- Maison Blanche (с. Митниця, Київська область);
- Ecohouse Hotel Galera (Київ);
- Park Inn by Radisson Kyiv Trojitska (Київ);
- Radisson Blu Hotel, Kyiv Podil (Київ);
- InterContinental Kyiv (Київ);
- Holiday Inn Kyiv (Київ);
- IBIS City Center (Київ).

Сертифікація Green Key вимагає від готелів дотримання понад 70 критеріїв, що охоплюють різні аспекти екологічного менеджменту, включаючи енергоефективність, управління водними ресурсами, поводження з відходами та екологічну освіту персоналу і гостей. Отримання сертифіката Green Key не лише підтверджує екологічну відповідальність готелю, але й сприяє підвищенню

його конкурентоспроможності на ринку, залученню екологічно свідомих гостей та зменшенню операційних витрат через ефективніше використання ресурсів. Загалом, сертифікація Green Key є важливим кроком для українських готелів на шляху до сталого розвитку та інтеграції в міжнародну туристичну спільноту. Успішне впровадження міжнародних стандартів, таких як ISO 9001, HACCP, Green Key, та інших, значною мірою залежить від державної підтримки. Держава може стимулювати бізнес через надання грантів, субсидій, пільгового оподаткування або створення спеціалізованих програм для підвищення рівня обізнаності підприємств. Гармонізація міжнародних стандартів у сфері гостинності є ключовим фактором для підвищення якості послуг та інтеграції національних ринків у глобальний туристичний простір. Розглянемо порівняльний аналіз темпів і методів гармонізації стандартів в Україні, Польщі та Румунії (як у країнах зі схожими з Україною економічними умовами) з конкретними статистичними даними (табл. 2).

Таким чином, можна зробити висновок, що в Україні державна підтримка існує, але обмежена фінансуванням і доступністю. Ефективність програм є низькою у порівнянні з країнами ЄС. Польща та Румунія демонструє високий рівень державної підтримки, сприяє впровадженню стандартів та розвитку інфраструктури, що позитивно впливає на туристичний потік і міжнародний імідж. Для досягнення подібних результатів Україні необхідно збільшити обсяги фінансування, спростити процедури субсидування та посилити освітню підтримку бізнесу. Основні проблеми з впровадженням міжнародних стандартів в Україні пов'язані з низкою економічних, організаційних та інформаційних чинників. Перш за все, одним із головних бар'єрів є *фінансові обмеження*. Висока вартість сертифікації, необхідність модернізації обладнання та інфраструктури, а також залучення кваліфікованих фахівців створюють значні труднощі для малого та середнього бізнесу. Багато підприємств не можуть дозволити собі впровадження навіть базових

Таблиця 2

Роль державної підтримки у впровадженні стандартів

Параметр	Україна	Польща	Румунія
Фінансування через грантові програми	– Програма ЄС “EU4Business”. – Фонд регіонального розвитку. Обмежене охоплення.	– 82,5 млрд євро структурних фондів ЄС (2014–2020 рр.), значна частина для розвитку туризму.	– Гранти для HACCP, ISO 14001 через ЄС. – Фінансування покриває 70 % підприємств.
Субсидії та пільги	– Податкові пільги для готелів із сертифікатами (ПДВ знижено). – Аграрні субсидії для HACCP.	– Фінансова підтримка для екологічних проєктів та впровадження стандартів.	– Державна компенсація витрат на сертифікацію HACCP та ISO.
Розвиток туристичної інфраструктури	– Залучення міжнародних фондів. – Інвестиції в готелі та курорти (обмежені масштаби).	– Значні інвестиції у транспорт, готелі, культурні пам'ятки.	– Системне відновлення туристичних об'єктів та підтримка культурної спадщини.
Підтримка впровадження стандартів	– Близько 10 % підприємств отримали фінансування для впровадження HACCP та ISO.	– Понад 50 % туристичних закладів впровадили ISO 9001 завдяки державній підтримці.	– 70 % підприємств харчового сектору адаптували HACCP через надання субсидій.
Освітні програми	– Державні семінари та тренінги для малого бізнесу. – Співпраця з UNWTO та ISO.	– Національні програми для навчання екологічного менеджменту.	– Регулярні тренінги для готелів та закладів харчування, підтримка освіти в галузі туризму.
Результати підтримки	– 7 готелів отримали сертифікат Green Key. – Поширення HACCP серед підприємств харчового сектору.	– Туристичний потік збільшився на 25 % за 5 років. – Значна кількість готелів із сертифікатами Green Key.	– 80 % готелів адаптували європейську систему зіркової класифікації. – Туристичний потік зріс на 20 %.

Джерело: авторська розробка

стандартів, таких як HACCP чи ISO 9001, що суттєво обмежує їхню конкурентоспроможність на міжнародному ринку. Другою важливою проблемою є *низька обізнаність бізнесу та суспільства* про переваги міжнародних стандартів. Чимало підприємств сприймають сертифікацію лише як формальність для відповідності вимогам законодавства, ігноруючи її стратегічні переваги для розвитку бізнесу. Відсутність доступної інформації про процедури впровадження стандартів і реальні приклади успіху лише посилює цю проблему. Ще одним викликом є *відсутність системної державної підтримки*. Попри зусилля з гармонізації законодавства, недостатньо фінансових стимулів, таких як гранти чи пільгове кредитування, для підприємств, які впроваджують міжнародні стандарти. Крім того, брак освітніх програм і тренінгів для підготовки фахівців у цій сфері значно знижує ефективність впровадження стандартів. Інституційні недоліки також відіграють значну роль. *Низький рівень контролю та нагляду* за дотриманням стандартів призводить до того, що деякі підприємства обмежуються лише декларативним виконанням вимог. Відсутність прозорих механізмів перевірки та санкцій за недотримання стандартів знижує мотивацію бізнесу до їх впровадження. Крім того, важливим фактором є *повільна інтеграція стандартів у специфічні галузі гостинності*, такі

як культурно-розважальні послуги, торгівля чи організація бізнес-заходів. У цих секторах спостерігається обмежене впровадження стандартів через їхню необов'язковість і відсутність чіткої нормативної бази. Таким чином, впровадження міжнародних стандартів в Україні стикається з комплексом проблем, які потребують системного підходу до вирішення. Лише за умов посилення державної підтримки, інформаційно-освітніх заходів та фінансового стимулювання можна досягти ефективної інтеграції стандартів і підвищити конкурентоспроможність українського бізнесу на міжнародному рівні.

Інституційне забезпечення гармонізації стандартів є важливою складовою євроінтеграційного процесу України. Воно охоплює діяльність державних органів, бізнес-асоціацій, освітніх закладів, міжнародних організацій та інших інституцій, які сприяють адаптації національного законодавства, впровадженню найкращих практик і підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств (табл. 3).

Проведені дослідження дали можливість сформулювати стратегічні та практичні рішення для інституційної гармонізації стандартів у сфері гостинності України (табл. 4).

Ці пропозиції допоможуть створити чітку стратегію інституційної гармонізації, спрямовану на модернізацію галузі та її адаптацію до міжнародних стандартів (табл. 5).

Таблиця 3

Основні інституції в Україні, відповідальні за гармонізацію

Категорія	Інституції та їх функції
Державні органи	– <i>Міністерство економіки України</i> . Відповідає за розробку та імплементацію політик, спрямованих на розвиток туризму та індустрії гостинності, включаючи гармонізацію стандартів.
	– <i>Міністерство розвитку громад та територій України</i> . Забезпечує розвиток транспортної інфраструктури, важливої для інтеграції міжнародних стандартів.
	– <i>Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України</i> .
	– <i>Державне агентство розвитку туризму (ДАРТ)</i> . Координує заходи у сфері туризму та сприяє впровадженню стандартів.
	– <i>Національний орган стандартизації України (ДП "УкрНДНЦ")</i> . Відповідає за розробку та адаптацію національних стандартів до міжнародних і європейських.
Освітні та наукові установи	– <i>Освітні та наукові установи</i> . Проводять дослідження у галузі гармонізації стандартів і готують кадри для індустрії гостинності.
Бізнес-асоціації та громадські організації	– <i>Національна туристична організація України</i> – <i>Асоціація готельних об'єднань та готелів міст України</i>
	– <i>Екологічні організації</i> . Просувають впровадження сталих стандартів, таких як Green Key.
Міжнародні організації	– <i>Міжнародна організація зі стандартизації (ISO)</i> . Забезпечує підтримку у впровадженні стандартів ISO (9001, 14001, 22483) в Україні.
	– <i>Всесвітня туристична організація (UNWTO)</i> . Надає рекомендації щодо етичного розвитку туризму та впровадження стандартів сталого розвитку.

Джерело: авторська розробка

Таблиця 4

Практичні та стратегічні рішення для інституційної гармонізації стандартів у сфері гостинності України

Напрямок	Пропозиції та дії
Створення єдиної координаційної платформи	Створення Національного координаційного центру гармонізації стандартів у сфері гостинності, який об'єднає державні органи, бізнес-асоціації, міжнародних партнерів та освітні установи. <i>Завдання центру</i> Розробка дорожньої карти для гармонізації стандартів. Моніторинг впровадження міжнародних стандартів. Координація навчальних і грантових програм.
Інституційна підтримка бізнесу	– <i>Фінансова підтримка</i> Надання грантів і субсидій для сертифікації за міжнародними стандартами (ISO, Green Key, HACCP). Запровадження пільгового оподаткування для підприємств, які впроваджують екологічні та якісні стандарти. – <i>Консультаційні послуги</i> Створення регіональних консультаційних центрів для малого і середнього бізнесу. Проведення тренінгів із сертифікації та управління відповідно до міжнародних стандартів.
Законодавче вдосконалення	– <i>Внесення змін до законодавства</i> Гармонізація законів України "Про туризм" із європейськими директивами (наприклад потребує адаптації до Директиви ЄС 2015/2302 щодо пакетних подорожей та послуг, які надаються під час подорожей (Package Travel Directive)). Важливою частиною гармонізації є посилення захисту прав туристів, включаючи права на відшкодування збитків у випадку невиконання послуг Впровадження екологічних стандартів (ISO 14001) для великих підприємств.
Освітні програми та навчання	– Розробка спеціалізованих освітніх програм для закладів вищої освіти з акцентом на міжнародні стандарти (ISO, Green Key, UNWTO TedQual). – Організація спільних програм із міжнародними освітніми установами. – Проведення тренінгів для державних службовців і представників бізнесу.
Підвищення екологічної відповідальності	– Включення екологічних стандартів (Green Key, ISO 14001) у державні програми розвитку регіонів. – Розробка стимулів для підприємств, які знижують свій екологічний слід: Співфінансування проектів із впровадження екологічних ініціатив. Створення публічних рейтингів екологічно відповідальних підприємств.
Створення системи моніторингу стандартів	– Відкрита база даних сертифікованих підприємств із інформацією про впроваджені стандарти. – Регулярний моніторинг виконання стандартів міжнародними та українськими аудиторськими організаціями.
Міжнародна співпраця	– Підписання угод про співпрацю з європейськими організаціями зі стандартизації (ISO, UNWTO, Green Key). – Розробка програм обміну досвідом для українських підприємств із закордонними партнерами. – Участь у міжнародних форумах і конференціях, спрямованих на сталий розвиток індустрії гостинності.
Очікувані результати	1. Підвищення якості послуг у всіх секторах індустрії гостинності. 2. Зростання кількості сертифікованих підприємств. 3. Залучення інвестицій завдяки підвищенню довіри до української індустрії гостинності. 4. Підвищення екологічної відповідальності підприємств. 5. Інтеграція України до міжнародного туристичного простору.

Джерело: авторська розробка

Таблиця 5

Єдина координаційна платформа гармонізації стандартів у сфері гостинності

Елемент платформи	Опис
1	2
Мета створення платформи	Забезпечити ефективну взаємодію між державними органами, бізнесом, освітніми установами та міжнародними організаціями. Прискорити впровадження міжнародних стандартів, забезпечити сталий розвиток галузі.

1	2
Учасники платформи	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Державні органи</i>. Міністерство економіки України, ДАРТ, Міністерство розвитку громад та територій України Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України Держпродспоживслужба, Міністерство освіти і науки. 2. <i>Бізнес-асоціації</i>. АНФУ, УССА, Асоціація туроператорів України. Національна туристична організація України – Асоціація готельних об'єднань та готелів міст України, інші організації 3. <i>Освітні та наукові установи</i> 4. <i>Міжнародні організації</i>. UNWTO, ISO, Green Key. 5. <i>Громадські організації</i>. Екологічні фонди та організації сталого розвитку. 6. <i>Підприємства</i>. Готелі, ресторани, туристичні агентства, транспортні компанії.
Ключові функції платформи	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Координація впровадження стандартів</i>. Розробка дорожньої карти, контроль виконання вимог, узгодження дій. 2. <i>Освітня підтримка</i>. Тренінги, семінари, створення інформаційного ресурсу. 3. <i>Фінансова підтримка</i>. Гранти, субсидії, пошук фінансування. 4. <i>Моніторинг</i>. Відстеження сертифікованих підприємств, оцінка впливу на економіку.
Очікувані результати	<ul style="list-style-type: none"> – Зростання частки сертифікованих підприємств. – Підвищення якості послуг. – Залучення іноземних інвестицій. – Зниження екологічного впливу. – Інтеграція України до глобального ринку.

Джерело: авторська розробка

Створення єдиної координаційної платформи стане ефективним механізмом для гармонізації міжнародних стандартів в індустрії гостинності, залучаючи ключових учасників до спільної роботи над розвитком галузі.

Висновки з проведеного дослідження. У статті висвітлено актуальність гармонізації міжнародних стандартів у сфері гостинності України, яка є ключовим чинником для інтеграції країни до світового туристичного простору, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку галузі. Проведені дослідження показали, що впровадження стандартів, таких як ISO 9001, ISO 14001, HACCP, Green Key та інші, сприяє підвищенню якості послуг, зниженню екологічного впливу діяльності підприємств та формуванню довіри міжнародних партнерів і споживачів послуг. На основі проведеного аналізу визначено основні бар'єри впровадження стандартів, серед яких недостатня фінансова підтримка з боку держави, відсутність цілісної координації між державними органами та бізнесом, низька обізнаність підприємств про переваги сертифікації, а також висока вартість адаптації до міжнародних вимог. У відповідь на ці виклики в рамках дослідження запропоновано створення Єдиної координаційної платформи гармонізації стандартів у сфері гостинності. Ця платформа покликана об'єднати зусилля державних органів, бізнесу, освітніх установ і міжнародних організацій для забезпечення ефективної взаємодії та прискорення процесу впровадження стандартів.

Ключові рекомендації, розроблені в межах дослідження, включають такі заходи:

Інституційна підтримка. Розробка дорожньої карти гармонізації стандартів, створення регіональних консультативних центрів для підприємств та активізація участі бізнесу у сертифікаційних програмах.

Фінансова допомога. Впровадження грантових програм, субсидій та пільгового оподаткування для підприємств, які впроваджують міжнародні стандарти, зокрема екологічні та якісні.

Освітні ініціативи. Організація навчальних тренінгів, семінарів і курсів для представників бізнесу, державних службовців та здобувачів освіти з акцентом на специфіку міжнародних стандартів (ISO, HACCP, Green Key).

Моніторинг впровадження стандартів. Створення відкритої бази даних сертифікованих підприємств та розробка критеріїв оцінки впливу гармонізації на економіку.

Міжнародна співпраця. Укладання угод із міжнародними організаціями (ISO, UNWTO, Green Key) для залучення експертної підтримки та участь у міжнародних конференціях з питань сталого розвитку.

Власні дослідження дозволили виявити, що впровадження міжнародних стандартів у сфері гостинності потребує активної участі держави у регулюванні процесів, а також фінансової та освітньої підтримки. Наприклад, реалізація сертифікації Green Key в Україні вже продемонструвала позитивні результати: зниження витрат ресурсів, підвищення екологічної відповідальності підприємств і збільшення довіри

споживачів до їхніх послуг. Очікується, що реалізація запропонованих заходів сприятиме зростанню частки сертифікованих підприємств у сфері гостинності, підвищенню якості послуг, залученню іноземних інвестицій, а також посиленню екологічної відповідальності підприємств. У результаті це

забезпечить інтеграцію України до міжнародного туристичного простору та підвищення її ролі на глобальному ринку. Водночас успішна гармонізація стандартів створить умови для сталого розвитку галузі та покращення іміджу України як надійного і сучасного туристичного напрямку.

Список використаних джерел:

1. Гузар У. В. Становлення індустрії гостинності як чинника підвищення конкурентоспроможності національної економіки. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. Том 3 (44).
2. Абрамова А. Г., Мирошник Ю. А. Еко-тренди в гостинності: економічні та соціальні аспекти. *Ефективна економіка*. 2020. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.82>.
3. Тітомир Л. А., Коротич О. М. Екологізація готелів як напрям розвитку готельно-ресторанного бізнесу. *Економіка харчової промисловості*. 2021. Т. 13, вип. 3. С. 88–93. DOI: <https://doi.org/10.15673/fie.v13i3.2136>
4. Батченко Л. В., Гончар Л. О. Фінансові механізми підтримки індустрії гостинності в Україні. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2021.
5. Голод А., Коркуна О. Інституційне середовище туристичного та готельно-ресторанного бізнесу в Україні. *European Journal of Economics and Management*. 2019.
6. Стойка В. С. Державне регулювання туризму: міжнародний досвід і українські реалії. *Науковий вісник Одеського національного університету*. 2020.
7. Тітомир Л. А., Власюк К. В. Переваги системи HACCP в ресторанному бізнесі. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-74>
8. Дишкантиук О. В. Теоретико-методологічні основи розбудови державного управління індустрією гостинності. *Економічні інновації*. 2016. Вип. 61.
9. Дишкантиук О. В. Формування інфраструктурного забезпечення сфери гостинності. *Економіст*. 2016. № 7.
10. Green Key – Official Website. URL: <https://www.greenkey.global/>

References:

1. Huzar U. V. (2022). Stanovlennia industrii hostynnosti yak chynnyka pidvyshchennia konkurentospromozhnosti natsionalnoi ekonomiky [Development of the hospitality industry as a factor in increasing the competitiveness of the national economy]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky – Financial and Credit Activities: Problems of Theory and Practice*, vol. 3 (44).
2. Abramova A. H., & Miroshnyk Yu. A. (2020). Eko-trendy v hostynnosti: ekonomichni ta sotsialni aspekty [Eco-trends in hospitality: Economic and social aspects]. *Efektivna ekonomika – Effective Economics*. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.82>
3. Titomyr L. A., & Korotych O. M. (2021). Ekolohizatsiia hoteliv yak napriam rozvytku hotelno-restorannoho biznesu [Greening of hotels as a direction of hotel and restaurant business development]. *Ekonomika kharchovoi promyslovosti – Economics of the Food Industry*, no. 13(3), pp. 88–93. DOI: <https://doi.org/10.15673/fie.v13i3.2136>
4. Batchenko L. V., & Honchar L. O. (2021). Finansovi mekhanizmy pidtrymky industrii hostynnosti v Ukraini [Financial mechanisms for supporting the hospitality industry in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu -Scientific Bulletin of Chernivtsi University*.
5. Holod A., & Korkuna O. (2019). Instytutsiynе seredovyshche turystychnoho ta hotelno-restorannoho biznesu v Ukraini [Institutional environment of tourism and hotel-restaurant business in Ukraine]. *European Journal of Economics and Management*.
6. Stoika V. S. (2020). Derzhavne rehuliuвання turyzmu: mizhnarodnyi dosvid i ukraïnski realii [State regulation of tourism: International experience and Ukrainian realities]. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnogo universytetu – Scientific Bulletin of Odessa National University*.
7. Titomyr L. A., & Vlasjuk K. V. (2022). Perevahy systemy HACCP v restorannomu biznesi [Advantages of the HACCP system in the restaurant business]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, no. (45). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-74>
8. Dyshkantiuk O. V. (2016). Teoretyko-metodolohichni osnovy rozbudovy derzhavnogo upravlinnia industriiei hostynnosti [Theoretical and methodological foundations of developing state governance in the hospitality industry]. *Ekonomichni innovatsii – Economic Innovations*, no. (61).
9. Dyshkantiuk O. V. (2016). Formuvannia infrastrukturalnogo zabezpechennia sfery hostynnosti [Formation of infrastructure support in the hospitality sector]. *Ekonomist – Economist*, no. (7).
10. Green Key. (n.d.). Official website. Available at: <https://www.greenkey.global/>